

Izhaja drugo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in uprava:
Dunaj XVI/2,
Neulercherfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:

Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo . . . K 2.
Posamezne številke h 10.
Odpriete reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran. konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 2.

Ljubljana, dne 26. februarja 1910.

III. let. o.

Krščansko tobačno delavstvo naprej!

Zveseljem in ponosom pišemo te-le vrstice. Kako li bi se ne veselili. Saj vidimo, kako močno, neustrašeno in pogumno napreduje naša vojska proti duhu našega delavstva ptuji socialni demokraciji. Rdečkarija, ki se je rodila v mrkih protikrščanskih glavah, ni za naše ljudi. To izprevidelajo že tudi nekateri, žal, da le izjeme, socialistični slovenski znanstveniki. Znani socialistični pisatelj »Abditus« objavlja v »Naših Zapisnikih« članek, ki ostro obsoja svobodomiselnost gonjo, tudi socialnodemokračsko, proti verstvu. Kjer se je katoličanstvo, kakor n. pr. v Nemčiji, pravočasno pričelo zanimati za delavstvo, tam tudi socialna demokracija, ki vodi v prvi vrsti boj proti krščanstvu in predvsem proti katoličanstvu, ni našla in dobila tal. Navezana je bolj na protestanško delavstvo. Protestantizem pa danes po svoji ogromni večini ni več krščansko verstvo. Izgublja se že popolnoma v brezversko močvirje. Nič čudnega, da se zato protestanško delavstvo z največjim veseljem oklepa socialnodemokračskih nazorov tudi glede na brezverstvo, ker je mrzli protestantizem že itak zadušil v njih vsako versko misel in napravil iz človeka bestio ali če že hočete stroj, v katerem delujeta mesto para in elektrike možgani in srce kot gonilna moč motorja. V Avstriji ni dopuščal hinavski liberalizem, dokler je imel kaj moči, združitev krščanskega delavstva, da si je trpel socialno demokracijo. Zato je tudi bistvu ne samo slovenskega, marveč vsemu avstrijskemu katoliškemu delavstvu ptuja socialna demokracija zajela prej nekaj delavstva.

A odkar smo začeli krščansko delavstvo združevati, nazaduje tudi socialna demokracija tako pri nas kakor tudi drugod.

Ljubljanskemu tobačnemu delavstvu čestitamo, ker je ob zadnjih volitvah v bolniški odbor tako sijajno porazilo socialno demokracijo. Naši kandidati in kandidatkinje so zmagali in sicer: **Verbič Ivan 1714, Zajc Ivan 1714, Savenz Josip 1712, Koprivc Helena 1711, Rojc Marija 1717 in Juvanc Frančiška 1712** glasov.

Socialni demokratje so propadli. Dobili so: **Belič Ivana 414, Nedved Fani 416, Pavle Margareta 420, Krže Ivan 412, Jankovič Josip 413 in Zupan Josip 414** glasov.

Pri volitvah v bolniški odbor so dne 24. februarja 1908 dobili naši: **Verbič 1600, Savenz 1600, Golobič 1598, Rojc 1601, Koprivc 1598, sociálni demokratje pa: Brajer 466, Dolenc 487, Slanovec 469, Glavič 483, Rijavec 476, Zupan 466.**

Lani so dobili naši pri volitvah: **Verbič 1623, Savenz 1622, Bučar 1619, Koprivc 1621, Rojc 1620, Juvanc 1620, rdeči pa: Zupan 492, Glavič 470, Erjavec 480, Frank 492.**

Naša zmaga je tem veselejša, ker vsako leto lepo napredujemo in ker vidimo v izidu volitev, da delavstvo zna, na kateri strani se dela resnično in iskreno brez hinavščine in brez postranskih namenov za blagor tobačnemu delavstvu.

Zdaj nekaj drugega. Ravnatelj Pross je imenoval v bolniški odbor nato kot fabriške zaupnike 4 socialnodemokračsko misleče delovne osebe. Mi prav odločno protestiramo, da začasni ravnatelj Pross tako protežira socialno demokracijo in jo tako visoko ceni, da jo smatra za svojo zaupnico. Preziranje ogromne večine naše po Prossu je žalljivo. Socialno demokracijo pa pomilujemo, ker je postala čez noč tako »kaiserlich königlich«, da jo smatra c. kr. uradnik za svojo zaupnico. O tem čudnem nam popolnoma nerazumljivem koraku Prossovem se še sicer pomenijo poslanci na mestu, kjer tega Pross ne pričakuje. Ko je zapustil ljubljansko tobačno tvornico Prossov prednik ravnatelj Hlavaček, ki si je pridobil po svoji odkriti močnatosti in po svojem socialnem mišljenju simpatije in ljubezen delavstva, smo res pričakovali, da bo hodil Pross pota svojega vzornega prednika. Timbolj smo to pričakovali, ker smo dobro znali, da je bil Pross, ko je pred leti služil kot subalterni uradnik v Ljubljani, med delavstvom tiste čase po vsej pravici priljubljen. Kakšen zlo-mek je zdaj šinil vanj, ne znamo, zdi se nam pa, da uganemo, če sodimo, da je advancement svoj čas zelo priljubljenega uradnika pokvaril. V kratkem času, kar je zdaj Pross začasni ravnatelj ljubljanske tobačne tvornice, mu je delavstvo, ne mi, nadalo vulgo ime »Nero«. Zelo značilno! Tak je, kakor bi bil sestavljen iz samih paragrafov. »Wie er sich räuspert, wie er spuckt, das hat er getreulich dem Paragraf abgeguckt.« Njegovi predniki, celo Möller, gospod iz čisto stare predpotopne šole, ki smo ga morali stopnjevale učiti socialnih nalog sedanje dobe, je bil za le-te bolj zavzet, kakor Pross. Vesel je bil, če so prišli delavci k njemu, o bivšem ravnatelju Hlavačku niti ne govorimo ne. Mož je bil na svojem mestu. Res, škoda zanj. Ampak Pross je že tako daleč spravil, da nihče ne mara zanj in da so strune med delavstvom proti njemu že tako napete, da se bojimo, da ne počijo. Šparoven je, to mu priznamo. Saj še s tvorniškega trga snega ni pustil izkidati, da si mu je glavni ravnatelj ob svojem obisku sam rekel, naj gleda na snago, dokler mu ga ni vrgla naprej »Naša Moč«. Potem je hitro šlo. Šikanirati in zopet šikanirati pa godrnati, češ, pri cigaretah je lahko delati, in se rogati delavstvu, to razume. Res, kako je sreča pokvarila nekdanj ljudomilega in priljubljenega subalterni uradnika Prossa! Kakor vse kaže, se bomo morali še velikokrat pečati s Prossom, a če se poboljša in če se izpremeni v tistega ljudomilega, delavstvu prijaznega Prossa, kakršen je bil pred leti, naj bo prepričan, da ga bomo pustili popolnoma pri miru in ga, če bo zaslužil, tudi pohvalili. Reakcije pač ne moremo v ljubljanski tobačni tvornici trpeti in jo tudi

ne bomo trpeli! Našli bomo pota, da po Prossu vsiljeni boj delavstvu, če treba najodločneje proti njemu izvojujemo. Intencije glavnega ravnateljstva so delavstvu prijazne. To dokazujejo čini a la pravična ureditev pokojnin, prosto sobotno popoldne, teh intencij pa po svoji sreči iz ljudomillega uradnika v kapitalističnega direktorja izpremenjeni Pross ne razume, in ob času, ko je delavstvo hvaležno glavnemu ravnateljstvu za njegove socialne reforme, popolnoma po nepotrebnem dela slabo kri med delavstvom. Clara pacta, boni amici, domine Pross, brez strasti, popolnoma mirno in hladnokrvno!

Zelo slavno so zmagali tudi naši somišljeniki in somišljenice v Novem Jičinu. Socialna demokracija je napela vse svoje sile in moči. Večer pred volitvijo so pozvali jičinski sodrugi in soduginje dunajskega Pattermanna na pomoč. Govoril je mož na vsa pljuča z vsemi silami in močmi. Zjutraj so sodrugi in soduginje šli zmagezavestni v volivni boj. Neki sodrug si je bil svoje zmage že tako svest, da se je več dni pred volitvijo izdal za odbornika in obetal, da bo spravil neko bolnico v zdravilišče. Še okoli opoldneva so gledali socialisti zelo zmagovito, a proti večeru so se jim jeli obrazi podaljšavati. O izidu volitev izza prejšnjih let in slavno zmago naših jičinskih somišljenikov in somišljenic v pravi, uprav sijajni luči kaže sledeči pregled o izidu volitev leta 1907 do leta 1910.

Krščanski odborniki in odbornice bolniškega zavoda:

	Število glasov:			
	1907	1908	1909	1910
Schneider Franc . . .	—	(617)	820	865
Hoppe Karl . . .	—	(616)	842	865
Palatzky Viljeminu . .	izvoljena	674	856	911
Javorek Julija . . .	—	(575)	761	882
Blažek Marija . . .	izvoljena v ožji volitvi	683	883	—
Bolf Marjeta . . .	—	(595)	810	871
Krkoschka Magdalena	—	—	—	889

Socialno demokračski kandidati in kandidatkinje:

	Število glasov:			
	1907	1908	1909	1910
Pitsch Anton . . .	741	713	(527)	—
Sochatzy Jožef . . .	648	673	(493)	—
Köllner Alojzija . . .	761	720	(555)	(437)
Ullrich Ida . . .	688	690	(638)	(415)
Filip Ana . . .	—	—	—	(336)
Segeta Neža . . .	—	(589)	(444)	—
Matula Marjota . . .	—	—	(370)	—
Schenk Henrik . . .	—	—	—	(432)
Kremel Jožef . . .	—	—	—	(351)
Gellner Julija . . .	—	—	—	(327)

Štivilke v oklepaju pomenjajo manjšino. Novo jičinski bolniški odbor je bil še leta 1906 popolnoma socialno demokračski.

Liki sneg pred toplimi solničnimi žarki, gineva mrzla demokracija pred žarom krščanske delavske zavesti

„Avstrijska kršč. tobačna delavska zveza“ v Ljubljani.

Zelo hitro se je udomačila »Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza« med ljubljanskim tobačnim delavstvom. Nič se temu ne čudimo, saj znamo, da je ravno ljubljansko tobačno delavstvo prvo stanovsko združeno v »Podpornem društvu« uvidelo, da mora biti tobačno delavstvo po vseh tvornicah stanovsko združeno. Ni ravno ljubljansko tobačno delavstvo zadnje, ki je povzdignilo med avstrijskim tobačnim delav-

stvom zmisel za stanovsko strokovno združevanje. Prej kakor »Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza« in prej, kakor rdeča zveza, smo bili stanovsko združeni po »Podpornem društvu« delavci in delavke ljubljanske tobačne tvornice. Zato se ne čudimo, da je krajna skupina Ljubljana Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze najmanjša v Avstriji. Tako naj tudi ostane. Agitovati in ne mirovati, dokler še bolj ne napreduje naša krajna skupina Ljubljana »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze«.

Letošnji občni zbor krajna skupina Ljubljana »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze« je prav dobro obiskan. Vodi ga predsednik krajne skupine tov. Savenz, ki pozdravi občni zbor, želi, naj krajna skupina napreduje in podeli besedo tajnici tov. Mariji Blejec.

POROČILO O DRUŠTVENEM DELOVANJU.

Poroča tajnica tov. Marija Blejec.

Slavni zbor! Minolo leto je naša krajna skupina, kar vam je vsem znano, jako pridno delovala, česar bi ne naglašala, ako bi se ne bila v javnosti stavila naša krajna skupina v zgled drugim skupinam »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze«. Nemško glasilo naše Zveze je stavilo ravno našo skupino v zgled drugim svojim plačilnicam in skupinam v članku, ki je naznanjal veselo vest, da ima naša krajna skupina že tisoč članov. Danes smo že prekoračili število tisoč in ima naša krajna skupina že 1060 članov in članic. Trdno upamo, da pri tem številu ne ostanemo in da bomo še napredovali. Predvsem hvala vsem članom in članicam, ker vaša zavestnost in vaša delavska samozavest je povzročila, da nas naši bratje in sestre po poklicu, ki pripadajo drugim narodnostim, občudujejo in stavljajo sebi v zgled. Prepričana sem, da bo število članov in članic naše krajne skupine vedno večje in vas naprošam, da agitirajte za to, da bomo napredovali in da bo trajno naša skupina močan član v verigi naše moderne strokovne organizacije »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze«.

Odbor naše krajne skupine je imel zadnji svoj občni zbor dne 10. februarja 1909. Izvolil se je na njem sledeči odbor:

Savenz Josip, predsednik;

Čatar Alojzij, podpredsednik;

Vrhovec Ivan, Sever Valentin, Bučar Franc, odborniki; Blejec Marija, zapisničarica; Brate Iv., njena namestnica; Češnovar Ana, blagajničarka; Bučar Terezija, njena namestnica; Štibil Marija in Šarc Marija, odbornici.

Revizorji so: Svetek Anton, predsednik; Zajc Ivan in Podlesnik Ivan.

Odbor je imel seje: 3. majnika, 3. avgusta, 11. oktobra, 30. novembra, 6. decembra, 14. decembra 1909, 4. januarja in 4. februarja 1910. Poleg glavnih sej smo imeli seveda tudi veliko razgovorov, v katerih so se rešile nujne pereče zadeve, ki so se tikale naše delavske organizacije.

Delavske sestanke in shode naše organizacije smo priredili: 13. avgusta, 17. avgusta, 18. avgusta, 1. decembra, 8. decembra, 27. decembra 1909 in 10. februarja 1910. Odbor je bil v trajni zvezi z dunajsko centralo. Pisalo se je od zadnjega obnega zbora 117 pisem.

Na naših shodih in sestankih so govorili razven naših članov in članic: dr. Krek, Gostinčar, dr. Pegan, dr. Zajec in prof. E. Jarc. Vsem izrekam tem potom odborovo zahvalo in zahvalo vseh članov in članic. (Pritrjevanje.) Pretečno leto je pristopilo krajni skupini 221 članov. V pokoj jih je šlo od naše zveze 8, izstopilo jih je 47. Umrli so pretečno leto 4 člani: Razložnik Alojzija, Dežman Marija, Češnovar Marija, Černigoj Ivana. Bog jim daj večni mir! Znano vam je, da smo vložili tudi spomenico. Za pravice tobačnega delav-

stva je storila naša zveza vse, kar je mogla. Ni mala zasluga ravno naše organizacije, če ne edina, da se je ugodno rešilo vprašanje o prostem sobotnem popoldnevu in o ureditvi pokojnin.

Ne prikrivajmo si! Mnogo dela in truda bo še, da se izpolnijo vse upravičene želje tobačnega delavstva. Pravkar pripravlja naša organizacija obširen program za nadaljnje delo naše organi-

zacije v dobrobit tobačnemu delavstvu. Samoobsebi umevno je, da se bo delavstvo moralo samo izjaviti o prihodnjem programu naše strokovno združene delavske moči.

Sodbo o našem delovanju si iz skromnega mojega poročila lahko napravite sami. Prosim, blagovolite vzeti moje poročilo na znanje. (Živahno pritrdjevanje in ploskanje.)

Računski zaključek

za čas od 1. januarja do 31. decembra 1910 Poroča blagajničarka Ana Češnovar.

Prejemki	K	v	Izdatki	K	v
Blagajniški preostanek iz leta 1908	2160	24	Bolniška podpora } na 5172.46		
50.676 tedenskih doneskov á 24 v.	12162	24	Porodniška podpora } račun 1327.12		
221 pristopnin á 40 v.	88	40	Podpore za pogrebe } zveze 30	6432	58
Obresti od naloženega denarja	97	78	Poštnina	7	20
			Pisalne potrebštine	14	51
			Nagrada nabiralkam	121	62
			Vozni stroški deputacije	30	—
			Spomenice	33	—
			Vabila in časopisi	16	30
			Upravni stroški	190	—
			Venec in sv. maša	12	30
			Posebne podpore	35	—
			Stanovanje	13	50
			Zvezi odposlano	4474	17
			Prenos za leto 1910	312	48
	14.08	66		14508	66

Poročili tajnice in blagajnice je vzel občen zbor s pritrdjevanjem na znanje in izrekel odboru absolutorij.

Sledi volitev odbora. Izvoljeni so:

Predsednik: Savenz Jožef;

podpredsednik: Catar Alojzij;

tajnica: Blejec Marija;

tajnice namestnica: Bučar Terezija;

blagajničarka: Češnovar Ana;

blagajničarke namestnica: Štibil Marija;

odborniki in odbornice: Kos Henrik, Sever Ivan.

Revizorji so:

Pekla Ivan,

Zajc Ivan,

Zlemberger Martin.

O BODOČIH NALOGAH

krajne skupine kratko izvaja Moškerc. Obrazvijal je, kaj bo morala storiti naša organizacija za koristi tobačnega delavstva. Ker načrti naše organizacije naših gotovih prijateljev in prijateljic nič ne zanimajo, jih tudi ne objavimo, da jim prihranimo plagiatstvo, ki so ga že itak navajeni kakor berač svoje strgane mavhe.

DR. KREK

obrazvija: Sedanji čas je sila slovesen za celo tobačno tovarno. To kar ste pokazali ob zadnjih volitvah, je zame svitel žarek v moje življenje, polno prevar, ker vidim, da ni vse zastoj, kar sem poizkušal storiti za delavstvo. Velikrat se mi je klonila glava, ko sem stal ob grobovih organizacij, ki so bile lepo započete in ki bi se bile razvile, da bi jih bili vodili pravi ljudje. Padle so . . . Pri nas vidim uresničeno načelo, da samo tista delavska organizacija kaj velja, ki jo delavci sami vodijo. Tobačna tovarna je pokazala, da je

močna po svoji organizaciji, ki jo vodijo delavci in delavke same, od dne do dne napreduje organizacija. Napredujete, vkljub najhujšim bojem, ko se je morala vsaka drobtina iztrgati. Napredujete vkljub ponašanju bahačev, ki so nazadovali, vi pa napredovali. Ta vaš uspeh pri volitvah v bolniški odbor je tako lep, da me bo držal eno leto. Vso to lepo reč so vodili delavci. Odbor je vaš, mi od zunaj se ne vtikamo v vaše tovarniške zadeve, razven če nas pozovete. Vtis zadnjega našega shoda je bil velik. Premagali ste predrznega nasprotnika še bolj pri volitvah. Bratovske misli, razširjene med vami, grejte jih in širite delavsko bratovsko ljubezen, tisto ljubezen, ki jo nihče neče vzeti pod streho. Zahvali se na zmagi ob volitvah v bolniški odbor.

Vesel in mirno gledam v bodočnost. Poštenje, pravo prepričanje, zaupanje v dobro reč bo tudi prišlo v tiste motne meglene kroge v veljavo, kjer nasprotujejo tem rečem.

V številkah ste pokazali, da je razloček glasov med vami in med meglenimi krogi velik. Strek vaš je dolg, močan, nikjer ni pričel.

Varujte to trdno podlago, ki ste si jo pridobili, na celo skalo se lahko postavi veliko poslopje, nasprotnike pa lahko vprašate, kje pa ste, koliko vas pa je? Niti ene četrtine nimajo. Mi nečemo biti tako neumni, da bi ne znali, da se je včasih zdelo, da je bil občutek, da se je zdelo, da so oni na vrhu. Od danes tega ne bo več. Oni so spodaj, vi ste zgoraj. Kot organizacija so čisto od spodaj. Mi nečemo žugati, ampak izzivati se ne pustimo. Manjšina naj zna, da stoji in pade večina za delavske pravice. Dovolj moči ima večina, da pomeče manjšino iz tovarne, ako bo izzivala. (Živahno odobravanje in ploskanje.)

Po dr. Krekovem govoru zaključil predsednik Savenz zborovanje.

Računski zaključek

blagajniškega zavoda c. kr. ljubljanske tobačne tovarne

za čas od 1. prosinca do 31. grudna 1909

Prejemki			K	v.	Izdatki			K	v.
1	Doneski udov	45298	23	1	Bolniška podpora	49283	42		
2	Doneski erarja	23568	87	2	Stroški za zdravnike	1221	06		
3	Različni prejemki:			3	Izdatki za zdravila in lečila itd.	5575	83		
	tovarniška vstopnina	7	80	5	Stroški bolnišnica	2597	56		
	kazenski denar	119	20	6	Pogrebni stroški	600	—		
	drugi doneski	4186	30	7	Različni stroški:				
4	Obresti	1808	91		a) odpis inventarja	41	21		
5	Eventuelni dobitki na obligacijah	178	—		b) razni stroški	41	94		
6	Rezervni zaklad koncem prej- šnega leta	40436	—	8	SedANJI rezervni zaklad	56242	29		

Pokojnine tobačnemu delavstvu in svojcem.

Glavno ravnateljstvo je izdalo pod številko 34.800/I iz leta 1909 odlok, po katerem se določajo pokojnine tobačnemu delavstvu. V slovenski prestavi slove:

Njegovo cesarsko in kraljevo Veličanstvo je po Najvišjem odloku z dne 21. decembra 1909 blagovolilo najmilostneje potrditi izpopolnitev preskrbnega zistema tobačnemu delavstvu in svojcem.

Od 1. januarja 1910 nadalje se uveljavijo sledeča temeljna določila:

I.

Preskrbnina delavstva tobačne režije na temelju plačilnih razredov.

1. Za odmero provizij (pokojnin) se ustanovi šest plačilnih razredov z mesečno temeljno plačo v sledeči odmeri:

VI. plačilni razred temeljna plača na dan nad 360 h, na mesec 100 K;

V. plačilni razred temeljna plača na dan 320 h do 360 h, na mesec 90 K;

IV. plačilni razred temeljna plača na dan 280 h do 320 h, na mesec 80 K;

III. plačilni razred temeljna plača na dan 240 h do 280 h, na mesec 70 K;

II. plačilni razred temeljna plača na dan 200 h do 240 h, na mesec 60 K;

I. plačilni razred temeljna plača na dan nad 200 h, na mesec 50 K.

2. Za uvrstitev v plačilne razrede je mero-dajno:

a) Pri dninarjih na geding dnevni povprečni zaskužek, ki odpade na delovno osebo dotične delovne skupine pri pristojnem režijskem uradu v letu pred provizioniranjem (vpokojitvijo);

b) Pri časni dninarjih (Zeithöhner) tista povprečna osebna (individualna) dnevna plača, ki mu pripada v letu pred vpokojitvijo.

3. Provizije se odmerijo mesečno. Temeljni znesek tvori vsota, ki je enaka 80 odstotni temeljni plači plačilnega razreda, v kateri spada upravičenec.

4. Pravica do provizije se doseže, ko se do-sluzi peto službeno leto; doba, da se doseže polna renta (najvišja pokojnina), se zniža od 40 na 35 službenih let.

5. Provizija znaša po končanem petem službenem letu 25 odstotkov odmerjalnega temelja in se zviša vsako aktivno leto za 2,5 odstotkov odmerjalnega temelja, tako da se po končanih 35 službenih letih doseže najvišji znesek 100 odstotkov odmerjalnega temelja.

6. Delovne osebe, ki postanejo delonezmožne pred končanim petim, a po končanem tretjem službenem letu, dobe enkratno odpravnino, ki se odmeri s trikratnim zneskom razredne mesečne rente sledeče:

Plačilni razred I. 120 K;

Plačilni razred II. 144 K;

Plačilni razred III. 168 K;

Plačilni razred IV. 192 K;

Plačilni razred V. 216 K;

Plačilni razred VI. 240 K.

Če povzroči delonezmožnost obratna nezgoda, ki se ni pripetila namenoma, se doseže upravičenost odpravnine ne glede na karenčno (čakalno) dobo.

7. Dosedanja določila o postopanju glede na vpokojitev tobačnega delavstva ostanejo še nadalje v veljavi, v kolikor jih ne izpreminjajo gorajšnja normativna določila razven sledeče izjeme:

V slučajih konkurence med preskrbninskimi in neugodnimi rentami se mora v bodoče v kolikor presega normalna provizija skupno z nezgodno rento temeljno plačo, na oni znesek prikrajšati, ki tvori diferenco med temeljno plačo in nezgodno rento; to določilo pa velja le za tiste osebe, ki se sprejmejo po 31. decembru 1909 v tobačne tvornice.

II.

Preskrba svojcev.

1. Vdove in zakonske ali po sledečem zakonu legitimirane sirote stalnih delovnih oseb tobačne režije imajo pravico na provizije ali pa na odpravnino, in sicer se ravna to po tem, če je bila rajna delovna oseba, ko je umrla, upravičena dobiti provizijo ali pa odpravnino; pravica na sirot-ninsko provizijo se pa prizna sirotam delavk le takrat, kadar se gre za dvakratne sirote, medtem ko dobe sirote, ki imajo še očeta, v slučaju na-

terine smrti zgolj enkratni znesek kapitalne glavnice.

Pravico do preskrbnine imajo vdove le takrat, če se ni ločil zakon vsled sodnega odloka po ženinini krivdi; sirote imajo pravico preskrbnine do dokončanega 16 leta.

2. Mesečna vdovska provizija znaša polovico mesečne provizije rajnega soproga. Najmanjša vdovska provizija se določi z 10 K mesečno.

Mesečna sirotinska provizija znaša za dvakratne sirote tretjino mesečne očetove, oziroma materine, provizije, za enkratne sirote pa šestino očetove mesečne provizije; najmanjši znesek se določi mesečno za dvakratne sirote 10, za enkratne sirote po 5 K.

Skupne preskrbnine svojcev ne smejo presežati normalne provizije rajne delovne osebe.

Odpravnina svojcem znaša polovico odpravninske vsote, ki bi pripadala rajni delovni osebi.

Glavnični zneski za tiste sirote po delavkah, ki imajo še očeta, se določijo z osmenajstkratnim zneskom materine mesečne provizije.

3. Če je umrla delovna oseba vsled nenamena se pripeteče obratne neizgode, dobe svojci (vdove ali zakonske, oziroma po zakonu legitimirane sirote) tudi v takem slučaju odpravnino, če tudi delovna oseba ni bila do odpravnine upravičena.

4. Nezakonske sirote po do odpravnine upravičeni delovni osebi imajo pravico do enkratne glavnične odpravnine, ki se določi po šestkratnem, oziroma dvanajstkratnem znesku očetove, oziroma materine provizije, in sicer po tem, če se gre za enkratne ali dvakratne sirote.

Nezakonski otroci zakonolomnih starišev, kakor tudi tisti otroci, ki se porode ob času, ko je oče ali mati že v provizijskem stanju, nimajo nobene pravice do kake podpore.

Nezakonski otroci do provizije upravičenega delavca imajo le takrat pravico do preskrbnine, če se še ob njihovem življenju sodno določi ali izvensodno prizna očetovstvo.

5. V ostalem naj se uporabljajo načela splošnega provizijskega prava, v kolikor se le ta tičejo delovstva po državnih obratih.

III.

Gorajšnja določila (pod I. in II.) se ne uporabljajo na osebe in na svojce tistih delovnih oseb, ki so bile vpokojene pred 1. januarjem 1910.

× × ×

Danes objavljamo še enkrat razpredelnico o pokojninah tobačnemu delavstvu, to pa zato, ker niso dobili decembrov »Glasnik« vseh naših članov in članice. V decembrov »Glasnik« številki objavljena razpredelnica naj se popravi tako, da se ustavi v razpredelnici pokojnin sirotam brez očeta in matere najnižja mesečna preskrbnina 10 kron, za polsirote pa 5 kron. Takrat, ko je naše uredništvo sestavljalo razpredelnice, še namreč niso bile razglašene vse podrobnosti, marveč samo glavne stvari.

Poleg razpredelnice o novi pokojnini objavljamo tudi pregled stare pokojnine po starih kategorijah, ki so zdaj odpravljene. Upamo, da tako dobi delavstvo najjasnejšo sliko o starih in o novih pokojninah.

Pri razgovoru o pokojninah dne 4. marca svetujemo, naj se vzame »Glasnik« seboj, ker bo tako najlažje slediti razpravi, da bo imel vsak udeleženec v rokah besedilo določil, kakor tudi razpredelnico.

× × ×

Zanimivo je primerjati stare začasne pokojnine z novimi. Med tem, ko so znašale prejšnje najvišje pokojnine po 40 letih v I. kategoriji 54, v II. 48, v III. 42, v IV. 36 in v V. kategoriji 30 K,

znašajo po novih določilih na podlagi plačilnih razredov že po dokončanih 35 delovnih letih, kakor razvidite iz razpredelnice v I. plačilnem razredu 40 K, v II. 48, v III. 56, v IV. 64, v V. 72 in v VI. plačilnem razredu 80 K.

Da se bolj spozna razložek med staro in novo pokojnino in da bomo za nadaljnje shodno izobraževalno delo imeli trdno podlago kratek pogled v preteklost. O najstarejših pokojninah še ne govorimo več. Saj slabša, kakor je bila, niti biti mogla ni. Po desetih delovnih letih se je dala pokojnina na dan v I. kategoriji 80 vin., v II. 70, v III. 60, v IV. 50, v V. kategoriji pa 40 vinarjev na dan. In ko si delala in delal zopet celih deset let, so ti jo šele zopet zvišali. Vmes med desetimi in dvajsetimi in dvajsetimi in tridesetimi in štiridesetimi leti ni bilo nobenega zvišanja. Po 40 letih si dobil v I. kategoriji 160, v II. 140, v III. 120, v IV. 100 in v V. kategoriji 80 vinarjev na dan. Prosim, po 40 letih! Tako je bilo skrbnjeno za tobačno delavstvo, ko še ni bilo organizirano!

Objavili smo natančno besedilo določil o pokojninah. Prosim, naj delavstvo natančno preuči pokojninske predpise. Nujno je to potrebno, kakor tudi, da zavzame nasproti novim pokojninskim določilom svoje stališče. Priznavamo! Nova pokojninska določila so velik korak k napredku. Prej je bilo treba čakati na pokojnino 10, zdaj le 5 let, prej se je dobila popolna pokojnina po 40., zdaj po 35. letih. Za sirote in vdove ni bilo prej nič preskrbljeno, zdaj je, dasi ne popolnoma, kakor bi bilo želeli. Z ozirom na velevažno pokojninsko vprašanje sklicuje naša organizacija diskuzijski sestanek

v petek 4. marca

takoj po tvorniškem delu v S. K. S. Z.

Prvi, ki smo nastopili za izboljšanje pokojnin tobačnemu delavstvu, smo bili ravno ljubljanci. Bil je dr. Krek, ki je v tem oziru prvi v Avstriji toliko časa dregal in dregal, da se je ustanovilo Podporno društvo delavcev in delavk v c. kr. ljubljanski glavni tobačni tvornici! Ej, kako hitro mineva čas. Kmalu bomo pozabili na to, da se je še nedavno imenovala ljubljanska tobačna tvornica glavna, danes ni teh razpredelk glavna, navadna tobačna tvornica več. Znak demokratiziranja! In po Krekovi in nikogar drugega zaslugi je Podporno društvo, ki slavi letos desetletnico svojega obstanka že od svojega početka sem sklepalo resolucije in vlagalo prošnje za izboljšanje starostne podpore tobačnemu delavstvu. Dr. Krek, Žitnik, dr. Šusteršič so si takrat, ko še ni bilo ne duha ne sluha o socialno demokratični zvezi, pridobili veliko zaslug za tobačno delavstvo. Škoda, da naši poslanci ne spominov, marsikaj bi znali povedati o potih in pismih, ki so jih storičili za ljubljansko tobačno delavstvo. O sedanjosti ne pišem, koliko se še trudi in koliko potov stori delavski poslanec Gostinčar, stvar znana, dasi morebiti tu in tam tudi med delavstvom še ne dovolj upoštevana. Dobrota je marsikje sirota, nehvaležnost najslajše plačilo sveta, nestrpnost smo tudi, čež noč bi radi vse storičili, ampak izpoznanje le pride. Ta ocvirek pa le mimogrede rdečim svojim nekdanjim prijateljem in prijateljicam na znanje, ki Vas imam še vedno rad zato, ker so bili časi takole pred desetimi leti, ko še niste bili zagamani v rdečkasto strankarstvo in sem se tudi z Vami dobro razumel, Vi pa z menoj, če sem prav ravno tako kakor še danes po rdečih udaril. Ampak k stvari. Dne 30. julija 1909 pri Virantu, dne 6. oktobra 1901, dne 14. jun. 1902, dne 19. julija 1902 (v dr. Šusteršičevi navzočnosti) in 5. oktobra 1902 je Podporno društvo mogočno dvignilo svoj glas za izboljšanje pokojnin. Tolažili so nas sitneže pri generalni direkciji (za hrbtno je tudi pisec vedno kajfal, zakaj naj bom

skromen, saj pregovor, nemški sicer, pravi, da so le lumpje skromni, lump pa nočem biti, dasi pravijo o meni rdeči nekateri prijatelji pa prijateljice še vse kaj drugega, pa pišejo menda tudi zato, ker znajo, a se me ravno toliko prime, kolikor se prime bob zidu, če ga vanj vržeš, češ, ko se uvede splošno delavsko starostno zavarovanje, takrat vrde tudi pokojnine tobačnemu delavstvu. Ampak mirovali le nismo in nismo. Neprenehoma smo dregali poslance, vlagali prošnje, ni bilo shoda tobačnega delavstva v Ljubljani, našega namreč, ko bi ne bili zahtevali starostne preskrbe. Medtem se je ustanovila na Dunaju »Avstrijska krščanska tobačna delavska zveza«. Od-

goriji po 10. letih 24 K, po 40. letih 48 K; v tretji kategoriji po 10. letih 21 K, po 40. letih 42 K; v četrti kategoriji po 10. letih 18 K, po 40. letih 36 K in v peti kategoriji po 10. letih 15 K, po 40. letih pa 36 K. Pokojnina se je torej s 1. januarjem zvišala po 10. letih za 3, po 40. letih pa za 6 K mesečno. Preskrbnina se tudi ni po začasni uredbi pokojnin več povišavala vsakih 10 let, marveč vsako leto, in sicer eno tridesetino tiste vsote, ki se je določila kot začetna pokojnina. Z vsakim letom se je povišala pokojnina v prvi kategoriji mesečno za 90, v drugi za 80, v tretji za 70, v četrti za 60 in v peti za 50 vinarjev na mesec. Zadnje leto se je štelo za celo takrat, če je delal do-

Pregled

novih in starih pokojnin tobačnega delavstva.

Starostna leta	Nove pokojnine						Stare pokojnine				
	Plačilni razred						Kategorija (Zdaj odpravljen)				
	I	II	III	IV	VI	V	I	II	III	IV	V
5	10'—	12'—	14'—	16'—	18'—	20'—	Ni bilo nobene pokojnine.				
6	11'—	13'20	15'40	17'60	19'80	22'—					
7	12'—	14'40	16'80	19'20	21'60	24'—					
8	13'—	15'60	18'20	20'80	23'40	26'—					
9	14'—	16'80	19'60	22'40	25'20	28'—					
10	15'—	18'—	21'—	24'—	27'—	30'—	27'—	24'—	21'—	18'—	15'—
11	16'—	19'20	22'40	25'60	28'80	32'—	27'90	24'80	21'70	18'60	15'50
12	17'—	20'40	23'80	27'20	30'60	34'—	28'80	25'60	22'40	19'20	16'—
13	18'—	21'60	25'20	28'80	32'40	36'—	29'70	26'40	23'10	19'80	16'50
14	19'—	22'80	26'60	30'40	34'20	38'—	30'60	27'20	23'80	20'40	17'—
15	20'—	24'—	28'—	32'—	36'—	40'—	31'50	28'—	24'50	21'—	17'50
16	21'—	25'20	29'40	33'60	37'80	42'—	32'40	28'80	25'20	21'60	18'—
17	22'—	26'40	30'80	35'20	39'60	44'—	33'30	29'60	25'90	22'20	18'50
18	23'—	27'60	32'20	36'80	41'40	46'—	34'20	30'40	26'60	22'80	19'—
19	24'—	28'80	33'90	38'40	43'20	48'—	35'30	31'20	27'30	23'40	19'50
20	25'—	30'—	35'—	40'—	45'—	50'—	36'—	32'—	28'—	24'—	20'—
21	26'—	31'20	36'40	41'60	46'80	52'—	36'90	32'80	28'70	24'60	20'50
22	27'—	32'40	37'80	43'20	48'60	54'—	37'80	33'60	29'40	25'20	21'—
23	28'—	33'60	39'20	44'80	50'40	56'—	38'70	34'40	30'10	25'80	21'50
24	29'—	34'80	40'60	46'40	52'20	58'—	39'60	35'20	30'80	26'40	22'—
25	30'—	36'—	42'—	48'—	54'—	60'—	40'50	36'—	31'50	27'—	22'50
26	31'—	37'20	43'40	49'60	55'80	62'—	41'40	36'80	32'20	27'60	23'—
27	32'—	38'40	44'80	51'20	57'60	64'—	42'30	37'60	32'90	28'20	23'50
28	33'—	39'60	46'20	52'80	59'40	66'—	43'20	38'40	33'60	28'80	24'—
29	34'—	40'80	47'60	54'40	61'20	68'—	44'10	39'20	34'30	29'40	24'50
30	35'—	42'—	49'—	56'—	63'—	70'—	45'—	40'—	35'—	30'—	25'—
31	36'—	43'20	50'40	57'60	64'80	72'—	45'90	40'80	35'70	30'60	25'50
32	37'—	44'40	51'80	59'20	66'60	74'—	46'80	41'60	36'40	31'20	26'—
33	38'—	45'60	53'20	60'80	68'40	76'—	47'70	42'40	37'10	31'80	26'50
34	39'—	46'80	54'60	62'40	70'20	78'—	48'60	43'20	37'80	32'40	27'—
35	40'—	48'—	56'—	64'—	72'—	80'—	49'50	44'—	38'50	33'—	27'50
36							50'40	44'80	39'20	33'60	28'—
37							51'30	45'60	39'90	34'20	28'50
38							52'20	46'40	40'60	34'80	29'—
39							53'10	47'20	41'30	35'40	29'50
40							54'—	48'—	42'—	36'—	30'—

S 35 delovnimi leti se doseže najvišja pokojnina.

ločno se je zavzemala osobito za preskrbo tobačnemu delavstvu. Že meseca julija 1906. smo izvedeli, da se pokojnina tobačnemu delavstvu izboljša. In res. Izšla so začasna določila o preskrbnini pokojnemu delavstvu. Ničesar ne škodi, če posnamemo bistvena določila zdaj ne več veljavnih določil o začasni uredbi pokojnin tobačnemu delavstvu, ki so se uveljavila 1. januarja 1907.

Preskrbnina se ni več računala po dneh, marveč po mescih, in sicer takole: V prvi kategoriji po 10. letih 27 K, po 40. letih po 54 K; v drugi kate-

tični vsaj 6 mesecev. Dobil je pokojnino n. pr. za 21 let, kdor je delal 20 let 6 mesecev, za 20 let pa, če je delal n. pr. 20 let 5 mesecev. Kdor je izpolnil 60. leto ali kdor je delal v tvornici 40 let, imel je pravico do preskrbnine tudi brez zdravniškega izpričevanja. Odpravnina se je dala onemu, kdor je bil vsaj 5 let v tovarni in je postal nezmožen za delo brez kake nezgode, in sicer v prvi kategoriji 162, v drugi 144, v tretji 126, v četrti 108 in v peti 90 K enkrat za vselej.

»Naša moč« je objavila najbistvenejša določila nove začasne takratne pokojnine 9. novem-

bra 1906 in omenila, da je po poročilu iz najboljšega vira to zboljšanje samo začasno. Pisala je: »Vsak tobačni delavec in delavka, ki pregleda ta določila, vidi, da so pomanjkljiva. O tem bodo govorili naši shodi. Zato za danes ne rečemo drugega, nego tole: Nekaj je! Če bomo skupaj držali in pridno delali, dosežemo več.« »Slovenec« je pa pisal takrat, ko je proglasil v kratki notici med ljubljanskimi novicami socialno velevažno novico in najvažnejše izpremembe:

»Navedene izpremembe so pa kakor že omenjeno, le začasne. Oblasti že poizvedujejo glede na končno ureditev preskrbnin tobačnemu delavstvu po načelu razrednega sistema (načina) plač.«

Končno še kratka primera o višini najstarejših, začasnih in sedanjih pokojnin:

Po desetih letih si imel na dan pokojnino po najstarejšem penziju: v I. kategoriji 80, v II. 70, v III. 60, v IV. 50 in v V. 40 vinarjev. Po začasnem penziju od 1. januarja 1907 si prišel po desetih delovnih letih na dan v I. kategoriji na 90, v II. na 80, v III. na 70, v IV. na 60 in v V. kategoriji na 50 vinarjev. Po novem penziju pa dobiš že po petih letih na dan v I. plačilnem razredu 33:3, v II. 40, v III. 46:6, v IV. 53:3, v V. 60 in v VI. plačilnem razredu 66:6 vinarja. Če si pa vpokojen po desetih letih, dobiš v I. plačilnem razredu na dan 0:50, v II. 60, v III. 70, v IV. 80, v V. 90 in v VI. plačilnem razredu 1 krono.

Po najstarejšem penziju si dobil, če si stopil v pokoj po dokončanih štiridesetih letih na dan pokojnino v I. kategoriji 1:80, v II. 1:40, v III. 2:0, v IV. 100 in v V. kategoriji 80 vinarjev.

Po začasnem penziju si pa dobil na dan, če si služil 40 let, v I. kategoriji 1 K 80 vin., v II. 1 K 60 vin., v III. 1 K 40 vin., v IV. 1 K 20 vin. in v V. kategoriji 1 K na dan.

Po najnovejših pokojninskih določilih pa dobiš, če stopiš v pokoj že s 35. leti v I. plačilnem razredu na dan 1 K 33:3 vin., v II. 1 K 60 vin., v III. 1 K 86:6 vin., v IV. 2 K 13:3 vin., v V. 2 K 4 vin. in v VI. plačilnem razredu 2 K 66:6 vin.

Zdaj pa primerjajte. Še le 1906 najvišja pokojnina v najvišji kategoriji čez 40 let 1 krono 60 vinarjev. Danes dobi ravno to vsoto tisti, ki je v II. plačilnem razredu, osebe, ki so imele takrat ob nesrečnih časih starega penziona po 40. letih na dan 80 vinarjev pokojnine. In teh je bilo veliko. Veliko jih je pomrlo po 40 in še z manjšo in tudi z nobeno pokojnino na dan.

Te-le suhe primerjevalne številke nam pa tudi izdajo nekaj, namreč moč organizacije. Ali mislite, če bi se tobačno delavstvo ne bilo organizovalo, da bi se bile pokojnine tako izboljšale? Kaj še! Ob časih nezdrženega tobačnega delavstva je bil za stotine in stotine in tisoče delavk 40 in 50 krajcerjev na dan po 40letni poštenji službeni dobi ob tepenju, ob stradanju in še ob hujšem najvišji penziju.

Malo jih je, ki ne znajo ceniti moči in koristi stanovske organizacije. In tem malim povejte: Penziju še pred petimi leti ni danes. Povejte pa tudi, kdo je prvi dvignil glas po tobačnih tvornicah za izboljšanje pokojnin tobačnemu delavstvu. Morebiti, če jim to razjasnite, se še vidimo skupaj kakor pred desetimi in devetimi leti s tistimi, ki niso več našega delavskega, marveč ki so obsedeni po strankarskem, strupenem rdečem Belcebubu!

O ženskem vprašanju.

(Predavala Ivanka Klemenčičeva v S. K. S. Z.)

Ko mi je gospod Štefe naročil, naj prevzamem nocojšnjo predavanje v S. K. S. Z., obšla me je velika skrb. O čem naj pač govorim s tega mesta, s katerega se navadno čujejo besede naših naj-

boljših mož: politikov in učenjakov. Z njimi se pač v ničem kosati ne morem. Po dolgem pre-mišljevanju sem končno prišla do prepričanja, ta je edino pametno, da govorim kot ženska o onem, kar mi je najbližje, kar mi je najbolj pri srcu: o ženskem vprašanju.

Vem sicer, da ta stvar pri nas ni posebno popularna. No, jaz bi pa ravno rada dokazala, da ta vrabec ni tako črn, kakor si ga morda marsikdo predstavlja.

Pri nas se še splošno misli, da ženska emancipacija pomenja nekaj, kar se je rodilo v izkvarjenih možganih posameznih pretiranih žensk, kakor n. pr. Žorž Sand. Misli se, da moderno žensko gibanje gre za tem, da popolnoma izpodrine moške na vseh poljih, da jim v javnosti in družini vzame hlače, ki naj bi jih odslej nosile ženske ter seveda tudi kadile, pile in kar je še lepšega s tem v zvezi. Temu pa nikakor ni tako.

Sicer je z ženskih vprašanjem ravnotako, kakor s socialnim, ki ga skušajo rešiti socialni demokrati, anarhisti, nihilisti itd., a rešili pa ga bomo — mi, krščanski socialci! Ravnotako je tudi v ženskem gibanju različnih elementov: zmerni, radikalni in hiperradikalni, ki se vnemajo celo za svobodno ljubezen in enake neumnosti. No, pa ti radikalni elementi so nasproti zmerni struji v taki manjšini, da ne pridejo resno v poštev. Prosim, vzemite na znanje, da se zmernim prištevata tudi moja malenkost. Toliko, da se razumemo! Sedaj pa preidimo k stvari sami.

Predvsem treba poudarjati, da ima žensko vprašanje svoj izvor v nasprotju, ki obstoji med tradicijo, med tem, kar se je tekom časov ustalilo in sprejelo v zakon in običaj z ozirom na žensko, in med tem, kar današnji čas, današnje izpremenjene razmere zahtevajo od ženske, oziroma zahteva v teh razmerah ona sama.

Vsak bo priznal, da danes nikakor ni več opravičeno načelo prejšnjih časov, da je za žensko dovolj, če zna kuhati, šivati in se lepotičiti, češ, da to zadostuje za njen edini poklic soproge in matere. Danes je za žensko možitev jako negotova stvar in če se tudi omoži, je v desetih slučajih najmanj osemkrat prisiljena, pomagati služiti kruh zase in družino. Kakor se je včasih gledalo na doto, tako se danes gleda na to, da je nvesta zmožna za zaslužek.

V časih pred nastopom industrije in novih gospodarskih razmer sploh, je ženstvo imelo na domu res dela in jela. Skoro vse potrebščine vsakdanjega življenja so se pridelovale in izdelovale doma — v vsaki hiši zase, in pri tem je glavni del dela in skrb padel na ženske rame. Ženska je bila torej koristen in potreben ud družine. To pa ne samo pri boljšem kmetu, ki je zase vsega dovolj pridelal, marveč tudi ondi, kjer se je družina bavila s kako domačo industrijo; kajti tudi tu je ženska vsikdar pridno pomagala pri delu in torej tudi pri zaslužku. Nič manjšega pomena ni bila ženska pomoč pri izučenihi rokodelcih, kjer sicer ni direktno pomagala pri zaslužku, pač pa indirektno s skrbjo za družino: s kuhanjem, pranjem, šivanjem itd. Saj je znano, da so v časih cehov spadali k družini tudi vsi pomočniki in učenci.

V tistih časih in razmerah ženska pač ni mogla občutiti življenjske praznote, saj je popolnoma zadoščala nalogi, ki ji je bila dana po razmerah. In to je glavno, da človek živi v soglasju in v korist skupnosti.

Danes je stvar drugačna; danes je življenje postalo silno zamotano, danes posameznik oziroma družina ne, zadostuje več samemu sebi, danes ne dela več vsaka hiša zase, ampak na sto in še več različnih krajih se pridelujejo in izdelujejo vsakdanje potrebščine toliko posameznika, kolikor cele družbe skupaj. Danes je vse treba

kupiti, danes je za vse treba denarja. Tega pa vedno in povsod manjka, a zlasti v družinah.

Včasih en jedec več ali manj pri mizi ni veliko pomenil, temmanj, ker se ga je vsak hip lahko uporabilo pri koristnem, pridobitnem delu. Danes je to drugače, danes se vsakega, ki ob sobotah ali ob mesecu nič denarja ne prinese, prav neprijazno gleda pri skledi. Želodec je trd in brezobziren gospod, ki je končno pognal od hiše v svet tudi žensko — s trebuhom za kruhom.

Tega pa nam nikakor ni treba obžalovati; obžalovati moremo k večjemu razmere, ki so to tega dovedle. Postaviti se moramo namreč na stališče, da delo je najsvetejša dolžnost vsakega človeka — dosledno tudi ženske. In ker zanjo doma ni več dela, ga mora iti iskat tje, kamor se je preselilo: v tovarne, delavnice, trgovine, pisarne itd.

Na to stališče se je postavilo tudi ženstvo. Me nočemo, da ženska živi brezsmoteno življenje brez pravega, resnega dela, da živi od milosti bodisi svojih očetov, bratov ali mož. Ni živelo preje, naj ne živi niti poslej.

Prva zahteva modernega ženskega gibanja je torej pravica do dela, in sicer predvsem z vzvišenega stališča življenjske naloge, življenjskega cilja, in v drugo šele v srhu pridobivanja eksistenčnih sredstev. Me hočemo, da tudi v sedanjih razmerah živi vsaka ženska s skupnostjo in za skupnost, da živi koristno, če ji ni dano v zakonu, pa izven njega. Me nečemo starih devic, ki so kakor pozabljeni berači ob potu življenja, marveč hočemo, da bo ženska tudi izven zakona našla popolno zadovoljstvo v izvrševanju stanovskih, socialnih in narodnih dolžnosti, hočemo, da bodo tudi stare device pogumno in veselo stopale naprej po potu življenja.

To je bistvo in jedro ženskega vprašanja. Opozarjam pa ponovno na to, da je to bistvo predvsem ideelne, duševne vsebine. Moderna ženska hoče biti koristen, zdrav ud človeške družbe, posvečen delu za splošen blagor, za splošne ideale napredka in popolnosti. Ona noče biti več samo nemo, mrtvo, brezpravno orodje, ki se ga družba posluži, kadar in kakor se ji ravno poljubi, ali pa ga tudi pusti ležati ob strani. Ona se zaveda svojega človečanstva, svoje polnovrednosti in polnopravnosti z ozirom na božje in naravno pravo. Na podlagi tega prava zahteva zase tudi formalnih pravic.

Da je temu res tako, dokazuje dejstvo, da se je žensko vprašanje pojavilo povsodi v zvezi z gibanjem za človeške pravice, t. j. v Franciji, Angliji, Nemčiji in drugod ob času velike francoske revolucije, v Avstriji pa ob bojih leta 1848. V Ameriki je žensko vprašanje izbilo na dan ob velikem gibanju za odpravo suženjstva. Tu je bila stvar velezanimiva. Človekoljubni možje, ki so se posvetili delu za odpravo suženjstva, so z veseljem sprejeli v svoje bojne vrste ženske, ki so bile iz vsega početka najboljše, najporabnejše in najpožrtvovalnejše moči v tem boju. Ko pa je leta 1840 zboroval v Londonu veliki kongres proti suženjstvu, se žensk ni pripustilo k zborovanju. Tedaj so se ženskam odprle oči, da v pravnem oziru pravzaprav niso dosti na boljšem ko sužnji in od tedaj so se jele zbirati pod bojni prapor za svoje lastno osvobodjenje: za »emancipacijo«.

K temu prvotnemu višjemu nagibu so pritisnile povsodi tudi nove gospodarske razmere, o katerih smo že preje razpravljali, in — ženska vprašanje je postalo akutno.

Začelo se je moderno žensko gibanje, ki je danes razpredeno po vsem svetu, kakor je razširjeno tudi socialno gibanje, ki ima z ženskim isti početak in iste cilje. Po vsem svetu obstoje danes ženska društva in zveze, ki se bore za

ugodno rešitev ženskega vprašanja: ena na polju šolstva in vzgoje, druga na političnem in gospodarskem polju itd. Vsa ta društva in zveze pa so trdno sklenjena v svetovni ženski zvezi, ki zboruje vsako leto v drugi državi: na Angleškem, Nemškem, Francoskem itd., lani pa je zborovalo v Ameriki. Na te kongrese pošiljajo svoje zastopnice vsi kulturni narodi sveta, ki poročajo o uspehih in neuspehih ženske stvari v njih ožji domovini. Iz teh poročil se dobi jasno sliko o stanju ženskega gibanja in temu primerno se tudi sklepa in dela načrte za bodočnost. Ne pozabi pa se tudi splošnega položaja vse družbe in se jemlje ozir na najvažnejše pojave.

Toliko na splošno o ženskem vprašanju in gibanju. Mislim, da kdor nepristransko sodi, ne bo mogel odreči utemeljenosti in resnosti tej stvari. Kdor še danes trdi, da je cilj in naloga ženskega življenja — mož, oziroma zakon, in da se mora žensko edino v ta namen vzgajati, ta le kaže, da je ali nazadnjak in nevednež, ali pa pristaš načela, da je moč nad pravico. V njem tiči še stari pogan in tiran, ki po svoji volji brezobzirno izkorišča in zatira one, ki si jih je podjarmil.

Sedaj pa si od bližje pogledimo ženske zahteve.

Kaj pa zahtevamo? Navadno se pravi, da enakopravnost z moškimi na vseh poljih v javnem in zasebnem življenju. Toda ta beseda ni točna, ni prava: kajti me v resnici hočemo polnopravnost. Me nočemo državljanskih in političnih pravic zato, ker jih imajo moški, marveč zato, ker nam te pravice gredo po božjem in naravnem pravu. Tudi ženska je človek z neumrjočo dušo in ji gre zato svoboda razvitka. Ne gre se nam torej za moške pravice in predpravice, marveč edinole za človeške pravice. Kjer teh pravic tudi moški še nimajo, hočemo se zanje z njimi vred boriti.

Pametna ženska tudi nikakor ne misli, da naj bi ženstvo izizpodrinilo moške na kateremkoli polju ali v kateremkoli njih dosedanjih poklicov, saj dobro ve, da bi jih marsikje nikakor ne moglo nadomestiti. Ampak ženstvo naj bo le dopolnilo ondi, kjer se pri moških kaže primanjkljaj. Res je namreč in nespametno bi bilo tajiti, da je med moško in žensko dušo velika razlika. V koliko je ta razlika utemeljena v naravi sami, v koliko pa le posledica tisočletne vzgoje in drugih zunanjih vplivov, — o tem ne bomo tu razpravljali. Ampak gotovo je, da pri moških ni najti dovolj potrebnega smisla, zmožnosti in volje n. pr. za zaščito slabejših pred močnejšimi, za vzgojo mladine, v stvareh morale itd. Tu se v vsem javnem življenju družbe kaže velik deficit, ki bi ga nedvomno izvrstno nadopolnile ženske. To kažejo slavna imena žen, ki so na podlagi pristnih svojih ženskih svojstev ustvarile veliko dobrega za človeštvo. Navajam samo nekatere.

Tu je predvseme Elizabeta Fraj, ki je začetkom minolega stoletja živela na Angleškem in preobrazila jetnišnice, zlasti ženske. Neizmerno gorje in propalost je vladalo pred njo na teh krajih, ona je uvedla vanje red in delo in vero v dobro in rešitev. Mnogo je storila tudi za izboljšanje blaznic, za primerno ravnanje z mladostnimi zločinci, za preskrbo revežev.

Njeno delo je nadaljevala Marija Carpenter z ustanavljanjem zavetišč in poboljševalnic za mladostne zločince, ki so jih dotlej zapirali kar k odraslim.

Na polju bolniške strežbe si je stekla nevenljivih zaslug Florence Najtingel, ki je prva vzorno organizirala bolniško strežbo sploh, zlasti pa v krimski vojski.

Konec prih.)